

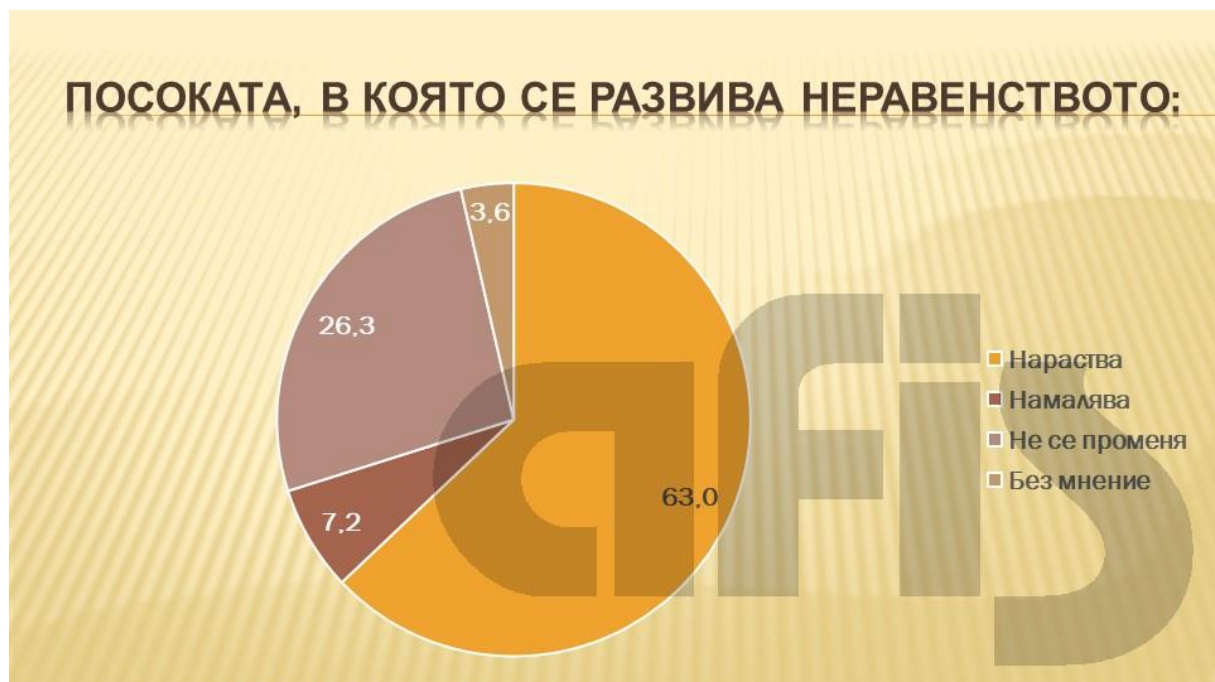
71% смятат, че политическата система в България работи за богатите

В центъра на вниманието и на сегашния Световен икономически форум в Давос стоят последиците от растящото неравенство в света. През миналата година доминираха предупрежденията, че то подхранва социалното недоволство и популистките призови за търговски протекционизъм.

В тазгодишното издание на форума прогнозата бе потвърдена чрез знаменателни отсъствия – френският президент Макрон е зает с протестите у дома. Доналд Тръмп води битка в Конгреса за оградата с Мексико. Президентът Си Дзинпин е в търговска война със САЩ.

Остава ли България остров на хармонията?

Запитани, дали имущественото неравенство в България нараства или намалява, близо 63% или почти две трети от гражданите на България отговарят, че то се увеличава. Само 7% са на обратното мнение. А всеки четвърти (26%) предполага, че социалните разлики остават на същото ниво.

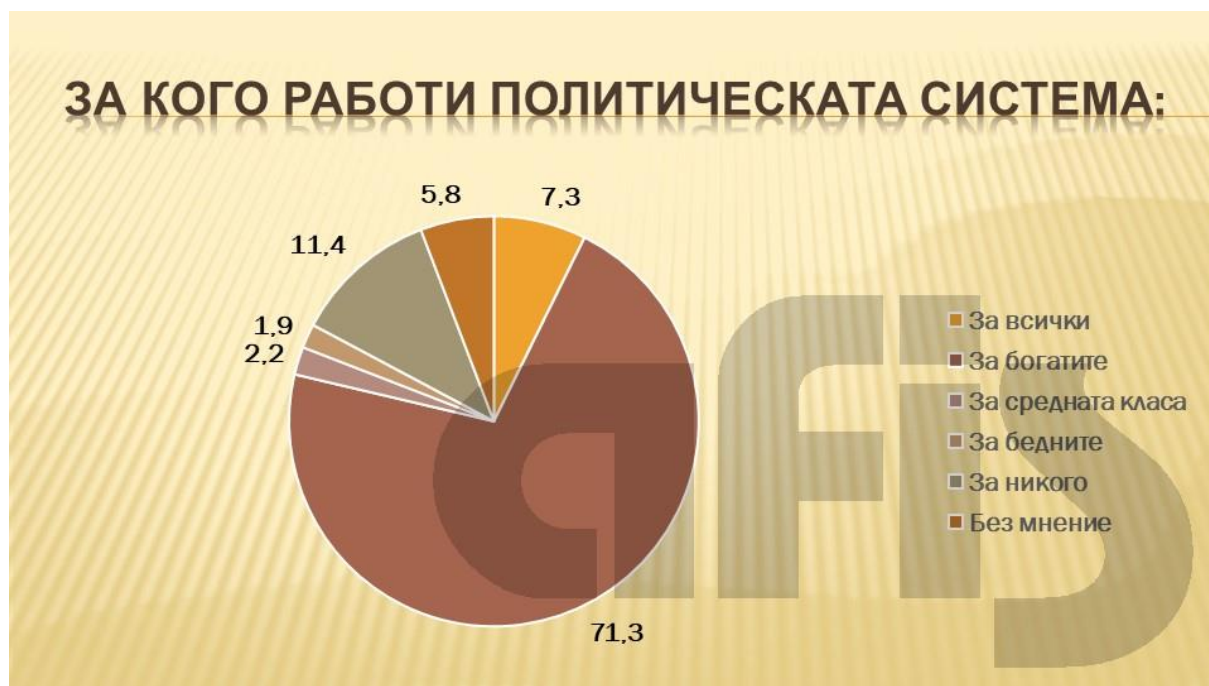

Възприятието за растящо неравенство е обратно пропорционално на доходите. То изцяло потвърждава „народната социология“, според която „ситият на гладния не вярва“. Сред хората с до 150 лв. месечно на човек от домакинството, нагласата, че неравенството расте, обхваща далеч по-голям дял отколкото е средният за страната – 81%. В тази доходна категория само 10% смятат, че различията остават на същото ниво и нито един (0%) не е споделя мнението, че имуществената ножица се затваря.

Тъкмо обратното се забелязва при хората, които разполагат с 1000 лв. или повече месечно. Те виждат далеч по-слаба динамика, отколкото забелязва населението като цяло. Само 48% в тази категория отбелязват растящо разслоение, 33% не виждат промяна, а 17% (или два и половина повече пъти от типичния дял) смятат, че неравенството намалява.

Статистическите данни на Евростат натежават в полза на гледището на „гладния“, ако можем да наречем така онези 95 процента от хората, които са с доход на член на домакинството под 1000 лв. Според европейската служба в периода 2012-2016 разликата между доходите на най-богатите и на най-бедните 20% от българите се увеличава от 6.2 до 7.9 пъти. Данните за 2017 показват, че тя надмина 8 пъти. А най-заможният 1% от заетите получава колкото най-зле платените 50%. Ако допреди 15-години често се поставяше проблемът „уравновилка“, то днес страната заема точно обратния полюс с това, че е най-неравната в ЕС.

Дали раздалечаването между българите в материалното измерение има връзка с политическата стабилност/нестабилност, с доверието, съответно недоверието към институциите? Запитани, „За кого, според Вас, работи политическата система в България“ – за богатите, за средната класа или за бедните?“ – само 7% преценяват, че нашата демокрация изразява интересите на всички еднакво, както постулира Конституцията. Доминира отговорът, че статуквото работи за богатите (71%). Само 2% смятат, че работи за бедните. Още по-незначителен брой (2%) допускат, че установените порядки обгрижват с предимство „средната класа“. А 11% избират междинен отговор – че днешната система не работи за никого.

Докато дейността на изпълнителната и законодателната власт е в плен на политическите борби за интерпретация, при правосъдието, всички решения произтичат от принципа за равенство пред закона – между бедни и богати,

между жени и мъже, между граждани и селяни, между етническите общности и т.н.). Запитани, „Според вас, равни ли са пред закона бедните и богатите в България?“, само 4% отговарят „Да“, 25% – в някои случаи, 69% – „Не“.

Независимо от официалните принципи, животът показва на мнозинството хора, че богатите по-често разполагат с пълните права на гражданина и по-рядко изпълняват минималните си задължения. Следователно, за по-малко богатия важи обратното – по-малко свободи, повече подчинение.

Щом като достигната степен на неравенство ерозира основите, върху които се гради общественият договор, би следвало да се очаква, законодателната и изпълнителната власт да играят ролята на противовес, за да не прелее богатството в привилегия на едни гласоподаватели и дискриминация на мнозинството. Дали се забелязва подобно направление в нашата политика? Запитани, „Доколко властта зависи от бизнеса?“, 39% оценяват зависимостта като „силна“, докато на обратното мнение са само 7%. А 38% виждат зависимост, заличаваща разграничението между двете. Те избират грубо-реалистичния отговор: „Властта е бизнес, бизнесът е власт“.

Иначе казано, влиянието на една категория частни интереси осуетява мисията на държавата да балансира между съсловията, просто защото в очите на суверена тези интереси разполагат със силния лост на парите.

Неизбежно, доминацията на това мнение, родено от всекидневната практика, подкопава онази социална спойка, която в теоретичната социология е обозначена като „социална кохезия“, необходима за минимум доверие между хората, групите, хората и институциите, за да може то да функционира. Осъзнатата несправедливост прави все по-трудно тя да бъде поправена с механизмите за обратна връзка, заложили в системата.

Идеологията и политическата ориентация влияе върху кохезията, но дори темата за неравенството достига ниво, което прокарва разделителни линии в обществото. Например, сред хората, които определят себе си като консерватори, привържениците на ГЕРБ или други десни партии, почти двойно по-голям дял от спрямо средното смятат, че неравенството остава на същото ниво (съответно 44%, 42%, 41%). Само че те са малцинство – съответно 5%, 23% и 2%. В една електорална демокрация, броят им не е достатъчен, за да наложат еволюционна или статична дефиниция на народната воля.

Нуждата от по-радикални промени вече се забелязва и от щабвете на политическите сили. В наскорошна реч, председателят на управляващата партия предупреди актива, че не трябва да афишират маркерите за висок имуществен статус („Отървете се от онези с лъскавите коли!“). Социалистическата опозиция въведе темата в своята „Визия за България“ („Обществата с огромно неравенство не функционират ефективно и в дългосрочен план, техните икономически системи не са нито стабилни, нито устойчиви“). Националистите се опитват да дефинират промяната като борба между етническите групи.

Каквито и да са намеренията им, те съвсем не са подранили. На споменатия Давоски форум най-голямото събитие беше разпространеното писмо на Сет Кларман, председател на хедж фонд, управляващ активи на стойност 27 милиарда долара: „Не можем да продължаваме обичайния бизнес наред с постоянни протести, безредици, спирания на работа и растящи социални напрежения“.

Коментарът е въз основа на данни от национално представително проучване, осъществено от Агенция АФИС в периода 14-19 януари 2019 година. Интервюирани пряко в домовете им са 1010 пълнолетни български граждани.